

SLOVENSKE NALOGE V SREDNJI

1. POPRAVLJANJE IN OCENJEVANJE

Popravljanje in ocenjevanje nalog je zelo težka in odgovorna naloga. Oboje mora biti opravljeno zelo vestno in natančno. Šolska naloga je namreč po eni strani ogledalo dijakovega dela, po drugi strani pa tudi profesorjevega. Tudi v popravljanju in ocenjevanju se kaže njegova sposobnost, vestnost in ljubezen do dela.

Popravljanja šolskih nalog se moramo lotiti z veseljem in z radovednostjo, kako so dijaki rešili postavljeno nalogo, kakšen pogled imajo na določeno vprašanje itd., pa čeprav imamo pred sabo velik, zajeten kup zvezkov, ki bo terjal veliko dela in vzel veliko časa. Skušajmo jih takoj popraviti, da bodo dobili dijaki popravljene naloge že prvo uro, ko je zadeva še aktualna, zanimiva.

Šolske naloge *popravljamo z rdečilom*, ne pa z rdečim svinčnikom. Sami smo zato pri delu pazljivejši. Če se zmotimo, lastno napako popravimo: prečrtamo in se podpišemo. Popravke lahko napišemo nad prečrtani tekst ali pa na rob malo večje, ker se večkrat zgodi, da dijak kljub znamenju napačno popravi. Nekateri profesorji pri popravljanju pod oceno napišejo, katera oblika je napačna in katera je pravilna. To je napačno, ker si dijak nehote zapomni tudi slabo obliko in jo teže pozabi. Napisati je treba le pravilno obliko. Nekateri metodiki (n. pr. Ignjatović) predlagajo, naj bi profesor uporabljal rdečilo za napake, z navadnim, modrim črnilom pa označeval dobre odstavke. Zdi se mi, da bi s tem pokvarili obliko naloge. V gimnaziji nekatere stavke samo podčrtamo, če so nejasni — dijak sam mora pogoditi pravilno obliko — ali pa jih označimo tako za pogovor pri popravi, zlasti kadar gre za idejno zgrešenost.

Kaj popravljamo? Popraviti moramo vse napake. Popravki morajo biti popolni in jasni. Popraviti moramo jezik, pravopis, stil in misel, pa tudi vsako nerednost in površnost pri zunanji obliki. »Glede slovničnih napak moramo biti popolnoma neizprosni. Naše ocenjevalno merilo glede slovničnih pravilnosti se mora od leta do leta postroževati« (S. Trdina).

Popravljamo torej:

1. *Jezikovne napake*: te so besedne in stavčne, n. pr.: nepravilen spol, sklon, število, oseba, nepravilna raba časov, naklonov, načinov itd. Najbolj pogoste sintaktične napake so: elipse (izpad stavčnega člena v prostem ali zloženem stavku), kontaminacije (križanje dveh ali več konstrukcij ali vsebin), anakoluti (miselni preskoki), epeksegeza (zapoznela stava pojasnila) in razne perseveracije, to je odstopi od veljavne gramatične konstrukcije: perseveracije gena (napačna zveza pridevnika z odnosnico, svojilnega zaimka s samostalnikom, napačne zveze z več subjekti ipd.), perseveracije sklonov (napačne zveze pri posameznih glagolih, pogoste atrakcije relativov), perseveracije pri glagolu (različne zveze naklonov v odvisnikih in v glavnem stavku, napačna raba časov, načinov itd.) in perseveracije pri besednem redu.

2. *Pravopisne napake*: slaba stava ločil, nepravilna raba velike začetnice, kratic, naglasnih znamenj, napačno zlogovanje.

3. *Stilne napake*: te se tičejo lahko posameznih besed, izrazov ali fraz in stavkov. To so razne napake v besedni čistosti (raba nepotrebnih tujk, popačenk, starinskih besed in narečnih izrazov, raba preveč robotih, prostaških besed),

natančnosti (nepravilna raba sinonimov in homonimov, neustrezne besede), napake v besedni uglajenosti in jasnosti izražanja (dvoumje), jedrnatosti (tavtologije, pleonazmi, razna mašila), napake v lahkotnosti izražanja (kopičenje rodilnikov, ponavljanje predlogov, kopičenje odvisnikov z veznikom »da« ali »ko«, kopičenje relativnih stavkov s »ki«, pregosta raba glagolnikov), napake v naravnosti (spakovanje, nepotrebne pomanjševalnice, nenavadni izrazi, prazno besedičenje ali frazerstvo) in ustreznosti (napake v skladnosti med vsebino in obliko ter v izražanju glede na starost, poklic, stan itd.). Hude so zlasti napake v frazeologiji, ker niso v duhu jezika (n. pr. razni leksikalni in sintaktični barbarizmi). Med stilne napake štejemo tudi ponavljanje istih besed, stavkov, misli. Slab stil je lahko neroden, težak, izumetničen, razvlečen, nejasen itd.

4. *Kompozicijske napake*: med te spada nespretno, slabo podajanje snovi: misli med seboj niso logično povezane, glavna misel ni stopnjevana; v nalogi ni zgradbe, vse je pisano nekako slučajno, brez načrta. Vidne so zlasti napake v tvorbi odstavkov, saj se kaže zunanja zgradba prav v njih. Najčešče so napake tudi v enotnosti in popolnosti odstavka. V prvem primeru obsega odstavek več kot eno miselno celoto. Zgodi se, da dijaki napišejo vso nalogo kot en odstavek. V drugem primeru pa srečujemo isto misel v dveh, treh odstavkih. V dijaških nalogah je prav pogosto vsak stavek, če je le malo daljši, v posebnem odstavku. Pogosta je tudi kombinacija obeh napak. V nalogi se večkrat vrstijo stavki po slučajnih asociacijah ali pa celo brez njih. Tedaj sploh ne moremo ugotoviti glavne misli, ker je ni.

5. *Vsebinske napake*: naloga ne ustreza naslovu, ima napačne podatke, napačne oznake oseb, pomanjkljivosti glede odgovora (vsebinsko skromna, nepopolna naloga) itd.

6. *Idejne napake*: ideje v nalogah so včasih zgrešene: zgrešena moralna gledanja, napačen odnos do staršev, šole, profesorjev, napačen odnos do dela, do znanosti in umetnosti, do političnih razmer, do družbe in življenja sploh.

7. *Zunanje oblikovne napake*: površna, nečitljiva in nemarna pisava, pisanje čez rob ali ne do njega, začetki odstavkov, razmik med napisom »šolska naloga«, naslovom in izdelkom, pozabljen datum, packe in druge nemarnosti.

Ko nalogo popravljamo, si *izpišemo značilne napake*, da jih ob popravilu obravnavamo z vsem razredom. Te napake so tudi opozorilo za profesorja, kakšne vaje mora dajati dijakom, da se jih bodo čimprej znebili. Napake združimo po skupinah.

Pri popraviljanju uporabljamo posebna *znamenja*, s katerimi dijake že prej seznanimo. Najboljša so tista, ki jih uporabljamo tudi pri korekturi tiska. Prof. dr. Ivan Grafenauer nam jih je v gimnaziji napisal na tablo in morali smo jih prepisati na prvo stran šolskega zvezka.

S popraviljanjem je v tesni zvezi *ocenjevanje nalog*. Zaradi nedoslednega, nepravičnega ocenjevanja večkrat nastanejo nesporazumi, obtožbe in kritiziranje. Profesor se mora zavedati, da je ocena lahko odločilna v človekovem življenju. Z njo dijaka razveselimo ali ranimo. Lahko mu vzbudimo pogum in veselje do dela, lahko mu pa ubijemo polet za nadaljnje delo, uničimo zanimanje za predmet, ustvarimo v njem občutek, da v šoli ni objektivnosti. Ocena mora biti pravi odsev dijakovega znanja, hkrati pa profesorju vzgojno sredstvo, s katerim vzbudi in mobilizira dijakovo aktivnost, mu razvija duha zdrave kritike in avtokritike.

Ocena mora biti realna, to je, mora ustrezati znanju, kajti boljša je najbolj črna ugotovitev, če je stvarna in resnična, kot pa najlepša slika, ki napačno

prikazuje stanje. Ocena mora biti objektivna in pravična. Vsi subjektivni elementi morajo pri ocenjevanju stran! Proč s simpatijo in antipatijo, nič spregledovanja enim, drugim pa ne! Ocen ne smemo dajati v afektu in nervozi. Ne sme odločati trenutno razpoloženje. Vse to moramo imeti stalno pred očmi, ne samo pri ustnem ocenjevanju, tudi pri ocenjevanju šolskih nalog. Ocenjevanje mora biti v resnici vestno in pedagoško premišljeno.

Praden začnemo ocenjevati, preberimo nekaj nalog, ne da bi jih ocenili. Moramo se vživeti v dijaški svet, stopiti v njihovo delo brez vnaprej postavljenih zahtev in meril. Ne smemo imeti nobenih predsodkov ne do nalog najboljših dijakov ne do nalog slabših. Ko jih nekaj preberemo, si ustvarimo nekakšno srednje merilo ali kriterij, ki naj bo realno, ne prestrogo ne preblago. Ne smemo se ravnati ne po najboljšem delu razreda, ne po najslabših dijakih. Nekateri profesorji si ga zato težko ustvarijo, ker sami ne vedo, kaj hočejo, kaj smejo in kaj morejo zahtevati od dijaka.

Prav zaradi pravičnega ocenjevanja moramo *popravlјati* naloge enega razreda *nepretrogoma*. Ne smemo deliti kupa zvezkov, da bi en del popravili ob tej priložnosti, drugega pa ob drugi. Še manj pa smemo med popravljanjem kaj drugega delati. Paziti je treba, da ostane merilo vedno isto.

Kaj ocenjujemo? Vse, kar smo popravljali: *vsebino* (naloga je dobra, če ustreza naslovu, če je zanimiva in razumljiva, če ni podana preskopo in suhoparno, če je vsebinsko bogata, izvirna in v idejnem pogledu v redu), *jezik in pravopis* (naloga je v tem pogledu dobra, če nima slovničnih in pravopisnih napak), *stil in kompozicijo* (dobro nalogo odlikuje lepo, jasno, slikovito, jedrnato izražanje; spretno podane in logično povezane misli; v njej ni ponavljanj in preskokov; besedni zaklad je bogat; zgradba se lepo in pravilno kaže v odstavkih itd.), *zunanjo obliko naloge* (čitljivo, lepo in snažno napisana naloga vse drugače učinkuje na ocenjevalca kot nemarna in površna). Ocenjevanje seveda ne sme biti formalistično in malenkostno. Zavedajmo se, da pri tem precej ocenjujemo tudi svoje delo. Z negativno oceno ne smemo pretiravati. Slaba stava vejice n. pr. večkrat ni posledica neznanja, ampak splošne površnosti, raztresenosti in neurejenosti današnjih otrok.

Čeprav smo že vajeni popravljanja in ocenjevanja, napišimo oceno, ki smo jo dobili po prvem vtisu, s svinčnikom. Če smo v dvomu ali se ne moremo takoj odločiti, napišimo dve oceni ali eno z znamenjem + ali —. Ob koncu take naloge še enkrat preberemo, jih primerjamo in potem dokončno ocenimo.

V zvezi z ocenjevanjem pa je še nekaj vprašanj. Kako je z *upoštevanjem dolžine naloge*? Ali vpliva na oceno? Da in ne. Naloga je lahko kratka in veliko pove, lahko pa je dolga, pa je prazna, frazerska. Jasno je, da dokazano *prepisovanje vpliva* na oceno: oceno poslabšamo ali pa nalogo negativno ocenimo (če gre za hujši prestop, večkratno opominjanje pri pisanju ali za pozabljen prepisovalni listič v zvezku). Nikdar pa ne smemo poslabšati ocene zaradi *slabih lastnosti*, ki jih ima sicer dijak (nemirnost, nerednost, lenoba). V nobeni zvezi z znanjem tudi ni n. pr. *pozabljen šolski zvezek* doma, ko mora dijak pisati na list. To kaznujemo disciplinsko. Na oceno tudi ne sme vplivati slaba, površna ali celo nenapisana *poprava prejšnje šolske naloge*. To ocenimo posebej. Glede ocenjevanja *zunanje oblike* so postopki različni. Nekateri zahtevajo v nalogah red, čistočo, lepo obliko, čitljivo pisavo in vse to štejejo tudi v kriterij za ocenjevanje, drugi pa gredo mirno mimo vsega tega. Že iz vzgojnih razlogov je treba paziti na red in čistočo! Zunanja oblika naj torej sovpliva na oceno, kljub temu pa formalna stran ne sme biti odločilna.

V nekaterih državah ustno in pismeno znanje ocenjujejo po točkah (v Angliji od 1 do 100, v Franciji od 1 do 20), pri nas pa s številkami od 1 do 5. Oceno nekateri napišejo z arabsko številko, drugi pa z besedo in številko včasih dodajo v oklepaju. Oceno damo samo eno, ker je pismena naloga enota; oblike ne smemo ločiti od vsebine.

Na koncu popravljene naloge napišemo *svoje opombe*: na kratko utemeljimo oceno, z nekaj besedami nalogo označimo. Motivacija mora biti jedrnata, jasna in precizna, da dijak takoj razume, za kaj gre. Čim višji je razred, tem obširnejša, podrobnejša in popolnejša mora biti. V nji naj bo splošen pogled na uspeh, opozorilo na pomanjkljivosti, pohvala dobrih odstavkov, spodbuda in nasvet, kako je treba bolje pisati itd. Včasih poudarimo, zakaj je ocena kljub nekaterim odlikam slabša ali celo negativna. Tako je ocena v pripisani opombi nekaka majhna recenzija. Te zaključne besede ne smejo biti porazne, ker bi dijaku jemale pogum, temveč vedno spodbudne in ljubeznive. Tako si bomo pridobili dijakovo ljubezen in zaupanje. Opaziti moramo tudi napredek in dijaka pohvaliti. Pri tem se neredko spremeni odnos do profesorja, do dela in včasih celo do življenja. Opombe pišemo lepo in čitljivo.

Redko se zgodi, da je več nalog ocenjenih negativno kot pozitivno. Neuspeha je običajno kriv profesor: ali ni dijakov dobro pripravil in preveril njihovega znanja, ali pa je vzel napačno merilo pri ocenjevanju. V takem primeru je najbolje, da dijaki pišejo še eno nalogo ali pa da profesor omili kriterij.

Kako pa vpliva ocena šolskih nalog na končno oceno? Vedeti je treba, da je pismena ocena enakovredna ustni, čeprav se navadno bolj ceni. Končna ocena se mora torej opirati na ustne in pismene ocene, čeprav imajo posebno šolske naloge velik dokazilni pomen. Vsekakor pa veljaj pravilo, da moramo dijaku, ki piše naloge nezadostno, dati nezadostno končno oceno ne glede na ustne odgovore.

Škalko v svoji knjigi o ocenjevanju (Ispitivanje i ocenjivanje u školi, Zagreb 1952) pravi, da je vprašanje kriterija za ocenjevanje pismenih nalog precej težko in po svoje zapleteno vprašanje. S tem vprašanjem se ukvarja cela vrsta metodikov. O njem je precej razpravljal v francoski reviji Bulletin de l'Institut national d'orientation professionnelle profesor dr. Wahl (1944, št. 5). Gre predvsem za vprašanje, ali moramo bolj ceniti vsebinsko ali jezikovno — oblikovno stran naloge. Nekateri profesorji bolj cenijo jezikovno, pravopisno in stilno pravilnost naloge, češ vsi dijaki ne bodo umetniki in poklicni pisatelji, morajo pa popolnoma obvladati jezik, pravopis in stil, ko zapuste gimnazijo. Drugi zopet gledajo le na vsebino, na literarno estetske in idejne elemente, zelo malo pa pazijo na jezikovno korektnost. Večkrat gredo celo preko večjih slovničnih in pravopisnih pomanjkljivosti. Obe stališči sta pravzaprav skrajni in le deloma pravilni. Kje je potem kriterij? V sredini. Obsegati mora bistvene elemente prve in druge plati, kajti jezikovne strani ne moremo ločiti od vsebinske. Oboje je treba le vskladiti.

Nekateri profesorji prve skupine gredo tako daleč, da celo štejejo napake, da bi bili bolj objektivni pri svojem kriteriju. Primer:

nobene glavne slovnične napake, ena ali dve manjši — odlično; ena glavna, nekaj manjših — prav dobro; dve glavni, več manjših ali samo tri hujše — dobro; tri do štiri hujše, nekaj manjših — zadostno, več kot pet večjih — nezadostno.

O vsebini naloge, dijakovi miselnosti, izobrazbi in okusu ni v tej oceni niti govora. Ustvariti si pameten, pravilen kriterij torej ni tako lahka stvar.

Vsak si skuša pomagati, kakor ve in zna. Tudi sam sem si napravil poseben pomožni kriterij: za vsebino sem določil 40 %, za jezik in pravopis 30 %, za stil in kompozicijo 20 %, za zunanjo obliko 10 %.

Upoštevani so torej vsi elementi. Na podlagi tega kriterija mi je nastala takale ocenjevalna tablica: odlično (5) za 91—100 %, prav dobro (4) za 76—90 %, dobro (3) za 61—75 %, zadostno (2) za 50—60 %, nezadostno (1) za 1—49 %. Ugotovil sem, da ocena po tablici vsaj v 90 % ustreza tudi oceni po prvem vtisu. Poudarjam še enkrat, da je taka tablica le pomagalo, zlasti še, ker ne upošteva, da je ocena tudi vzgojni pripomoček. V vsaki nalogi je namreč treba upoštevati tudi dijakovo prizadevanje in napredovanje.

Zgodi se včasih, da je naloga po vtisu in tablici čisto na meji med dvema ocenama. Tedaj dam dijaku oceno po svoji uvidevnosti (vzgojno sredstvo!), morda boljše ali slabšo, ki jo kot celo zapišem v zvezek in redovalnico, v svojem katalogu pa jo označim s + ali — in to včasih upoštevam pri naslednji nalogi, če se tak primer ponovi.

2. OBRAVNAVA NALOGE Z RAZREDOM

Kakor je pisanje šolske naloge v dijaškem življenju dogodek zase, tako je dogodek tudi ura, ko dobe popravljene zvezke in zvedo o svojem uspehu in neuspehu. Koliko je že drugi dan radovednega ugibanja, ali bo prinesel profesor zvezke ali ne! In potem že na hodniku oprezovanje, veseli in razburjeni glasovi: »Že gre, zvezke ima!« Ko stopi profesor v razred, vse utihne, na obrazih se zrcali velika napetost, tu in tam uide kak vzdih. Kakšno razočaranje, če zvezkov ni, a so jih zanesljivo pričakovali! Dijaki si namreč želijo naših motivacij, opominov, nasvetov, pogovorov in ocen.

Če le moremo, prinesimo zvezke takoj prvi dan, prvo uro! Ne smemo odlašati več kot en teden, pa čeprav imamo še toliko drugega dela. Zakaj? Vse je še tako živo, zanimivo, aktualno, vzbuja veliko premišljanja. Če nismo mogli prinesiti zvezkov prvo uro, pa so tega vajeni, je lepo, da se jim opravičimo. Dijaki znajo ceniti delo!

Ure poprav so najdragocenejše, kajti dijaki so tedaj najbolj sprejemljivi, dovzetni za nauke in napotke. Zato jim posvetimo posebno skrb. Veliko napako napravijo profesorji, ki takih ur ne izkoristijo; le razdele zvezke, tu pa tam komu individualno kaj pojasnijo — ali, kar je še slabše, najprej predavajo novo snov (izgovarjajo se na časovno stisko) in ob koncu ure razdele zvezke, da dijaki popravijo nalogo doma.

Profesor mora poznati namen poprav. Zato se mora nanje dobro pripraviti. Namen popravljanja je predvsem ta, da dijak spozna napake, jih z razumevanjem popravi in jih ne dela več. Ob napakah se uči. Če bo razumel, kaj je napačno in zakaj, in če ga bomo večkrat opominjali, napak ne bo več ponavljal. Pri popravi pa ne gre samo za jezikovno, gre tudi za estetsko in moralno vzgojo. Tedaj imamo priložnost, da dijake neposredno pripravljamo za življenje.

Uro poprave izkoristimo za utrjevanje slovnice in pravopisnega znanja, zlasti v gimnaziji, ko ne obravnavamo več toliko opisne slovnice. V ta namen si pri popravljanju zvezkov izpišemo najznačilnejše splošne napake in jih razdelimo po skupinah.

Izpišemo si tudi stavke s stilnimi pomanjkljivostmi, da ob njih ponovimo kakšno pomembno stilno poglavje. Zelo važni so zapiski o vsebinskih in idejnih

vprašanjih, saj jih uporabimo za vzgojni pouk in za pogovor o življenjskih vprašanjih sploh. *Poprava šolske naloge* v višjih razredih osemletke zavzame navadno dve uri, v gimnaziji pa le eno uro. Vendar se zgodi, da moramo tudi tu podaljšati popravljanje še za eno uro, zlasti če ob napakah ponovimo več slovničnih poglavij ali pa se obširneje pogovorimo o vsebinski in idejni strani nalog.

Kako poteka poprava? Najprej povemo splošno sodbo o uspehu naloge, nato preidemo k popravi. Ta obsega najprej vsebinsko in idejno plat, potem stil in kompozicijo in naposled jezik, pravopis in zunanjo obliko. Splošne napake popravljamo skupno, posamezne individualno. Pri tem se moramo izogibati poraznih pripomb, ki bi dijakom jemale pogum.

Skupno z dijaki najprej *obravnavamo vsebino naloge*: ali so navedli pravilne podatke, ali so sklepi dosledni in logični, ali je snov smiselno razvrščena. Razložimo jim natančneje, kaj je naslov zahteval, in jim povemo, komu je to najbolj uspelo v vseh pogledih, pa tudi, kako so znali nekateri spretno uporabiti lepe citate itd. Nato se ustavimo pri idejnih vprašanjih, ki jih rešujemo s pogovorom. Dijake opomnimo na njihovo morebitno napačno življenjsko miselnost: komodnost in špekulativnost, egoizem in asocialnost sploh, na pojave anarhičnosti. Naučimo jih resneje dojemati življenje. Razkrijmo jim zgrešena in nazadnjaška naziranja. Take ure bodo potem res ure za življenje. Pogovori naj bodo hkrati vaja v razlaganju in pojasnjevanju.

Stilna poprava je težja. Nekateri stavki so včasih tako nerodni, da jih skoraj ni mogoče popraviti. Take stavke beremo na glas (nekaj jih lahko napišemo tudi na tablo) in dijaki kmalu ugotove, da so slabi, nerodni, nerazumljivi itd. Nato jih sami popravljajo; pri tem sodelujejo vsi! Včasih si morajo izmisliti skoraj čisto nov stavek ali celo odstavek. Dalje popravljamo slabo, nejasno ali neustrezno metaforiko, rabo pleonazmov, tautologije itd. Predvsem pa osmešimo afektiran in bombastičen slog in frazerstvo sploh. Pokažimo jim, kako skušajo nekateri dijaki s slabo frazo prikriti miselno praznino. Posebno pozorno jim razložimo tudi kompozicijo naloge.

Pri jezikovni in pravopisni popravi obravnavamo zlasti napake, ki jih bolj ali manj dela ves razred. Najbolje je, da obravnavamo pri vsaki nalogi le štiri do pet takih napak. Obravnavati jih moramo natančno s številnimi zgledi in ponovitvami. Kako velik uspeh lahko dosežemo v štirih letih gimnazijskega šolanja, če se nam posreči odpraviti čez sto napak! (Trdinova)

Vse napake je treba popravljati ob analizi in razlagi. Samo ob konkretnih primerih dijaku oblikujemo miselno in izrazno sposobnost. Pri eni popravi natančneje ponovimo stavo ločil, rabo velike začetnice, pisavo tujih imen, pri drugi n. pr. zlogovanje in premi govor, pri tretji se ustavimo pri rabi časov, pri oziralnih stavkih, glagolskih načinih (zlasti pasivu) itd.

Vse bistveno pišemo na tablo, dijaki pa si pravopisne in jezikovne napake in popravke pišejo v posebne zvezke, ki naj si jih ohranijo še za pozneje. Dobro je, če jih profesor včasih prekontrolira. V zvezku naj bi bili dve rubriki: napačno in prav, kot je n. pr. v Bunčevem Jezikovnem svetovalcu.

Tudi v zvezku naj bo red; napake in popravke naj si dijaki pišejo po skupinah: pravopisne, morfološke, sintaktične, stilne itd.

Paziti pa moramo pri popravi, da ne govorimo preveč, ker postane ura lahko preveč dolgočasna, saj mora biti zanimiva in razpoloženje pri njej veselo. Profesor naj bere ali piše na tablo, dijaki pa naj ugotavljajo napake, navajajo pravilne oblike in nove primere. Tako se stalno razvija zanimanje, obdrži

napetost, ostri mišljenje in prefinja okus. Nihče se ne bo dolgočasil ali ukvarjal s čim drugim. Z dijakovo nerodnostjo se včasih lahko pošalimo, ne smemo pa ironizirati. Vse popravljanje mora biti dobrohotno, zato dijakov ne smemo žaliti in poniževati. Mlad človek je zelo občutljiv!

Preden razdelimo zvezke, *preberemo nekaj značilnih nalog*, boljših in slabših, zaradi ilustracije in zato, da se pri tem uče slabši dijaki. Ti spoznajo, kako je treba sestavljati nalogo, kakšni prijemi se lahko uporabijo itd. Spodbudno je tako branje tudi za pisca in tekmovanje v razredu. Dijaki se navadijo kritično presojsati naloge. Nekateri profesorji so proti branju slabih nalog, češ da to porazno vpliva na pisca, vendar je treba včasih kljub temu to storiti. Najbolje je, da preberemo nalogo kakega domišljavca in zanikrneža, da mu je to v moralni pouk. Drugi bodo tako videli, kaj je slabo, in ga ne bodo hoteli posnemati. Naloge preberemo lahko tudi samo v odlomkih, morda le najboljše in najznačilnejše odstavke, lepe stavke, izvirne misli. Najboljšo nalogo naj dijaki objavijo tudi v razrednem listu.

Nekateri profesorji na kratko obravnavajo vsako nalogo posebej, ne da bi *prej obravnavali splošne napake kolektivno*. Tak način ni dober, ker se dijaki ne zanimajo za vse naloge in medtem počnejo kaj drugega. Po drugi strani pa gre tudi za čas. Prav tako je treba odsvetovati razvrstitev zvezkov po ocenah od ene do pet ali narobe. Dijake s tem živčno mučimo. Najboljša je razvrstitev po abecednem redu. Prav tako ne smemo razdeliti zvezkov pred obravnavanjem napak, ker bo sicer vsak dijak imel opravka s svojim zvezkom in ne bo poslušal razlage.

Razdelitvi zvezkov sledi individualna pismena poprava. Dijake še prej opozorimo na obliko poprave (napis »poprava« in datum), na natančnost (vsaka napaka mora biti popravljena) in na to, da pred popraviljanjem nalogo še enkrat v celoti pazljivo prebero. Dijaki naj si ogledajo napake; morebitne nejasnosti jim profesor razloži ob sodelovanju razreda. Napake popravljajo na robu ali pod oceno. Na robu je treba popraviti le posamezno besedo, če je n. pr. pravopisno napačna. Če pa gre za ločilo ali stil, mora dijak popraviti stavek v celoti. Iz tega sledi, da naj na robu popravljajo le tisti, ki so pisali nalogo odlično ali prav dobro, in morda še tisti z dobro oceno; dijaki, ki so pisali zadostno ali nezadostno, naj pišejo popravo v celoti doma, in sicer pod oceno. Ruski metodik Smirnov priporoča, naj bi dijaki eno stran v zvezku uporabljali za pisanje naloge, eno za popraviljanje.

Doma dijak še enkrat vso nalogo pregleda ali popravo skonča. Šolsko nalogo naj si doma ogledajo tudi dijakovi domači vzgojitelji (starši in inštruktorji), da ugotovijo pismeno znanje. Zato je prav, da profesor zahteva *podpis staršev* pri oceni ne samo od dijakov, ki so pisali slabo, ampak tudi od vseh, ki so pisali pozitivno. Tudi to je ena izmed vezi med šolo in domom. Kar čudno je, da nekateri profesorji ne dajo zvezkov domov; potem jih starši nikoli ne vidijo in se ne morejo prepričati o pismenem znanju svojega otroka. Šolske zvezke je treba na koncu leta dijakom vrniti; njihova lastnina so, pa tudi pozneje radi večkrat pogledajo vanje, kako so pisali, se trudili in napredovali.

Popravo je treba vestno prekontrolirati. Najlaže to opravimo pred popraviljanjem naslednje šolske naloge. Včasih moramo od dijaka zahtevati še popravo poprave, če je ta površna in napačna.

Zgodi se tudi, da *dijak ni zadovoljen z oceno*, misli, da se mu je zgodila krivica. Tedaj mora vljudno in kulturno prositi predmetnega profesorja za pojasnilo. Profesor mu mora oceno utemeljiti. Dijaki namreč v naglici primer-

jajo naloge po glavnih napakah (ki so navadno dvakrat podčrtane), ne ocenjujejo pa naloge v celoti. Zato jim moramo pri popravi vcepiti občutek za vrednotenje, občutek za mero in okus. Dijak lahko piše nezadostno, čeprav je naloga brez »glavne« napake (n. pr. ne ustreza naslovu, stavki so stilno nemogoči itd.).

Nekaj uporabljene literature: Lalevič M. S.: O pismenim zadacima iz srpskog jezika u višim razredima gimnazije, Savremena škola 1947. Ignjatović S.: Problem pismenosti u našim školama, Savremena škola 1951. Trdina S.: Obravnava spisja v osnovni in srednji šoli, Sodobna pedagogika 1952. Trdina S.: Poprava slovenske šolske naloge, JiS III, 1957/58. Müller-Sternberg B.: Stilschulung, Wien 1952. Pogorelec B.: Sintaktične napake v šolskih nalogah, JiS II, 1956/57. Smyrnov, Pismenye raboty v srednej škole, Moskva 1946.

Ocene in poročila

CELJSKI ZBORNIK 1958

Celjski zbornik (Celje 1958, str. 324) prinaša članke o kulturni dejavnosti, o literaturi in gledališču, o arheologiji in spomeniškem varstvu, o gospodarstvu in zdravstvu. Nekateri bi utegnili zanimati tudi slavista.

J. Mlinar v svojem članku 150 let celjske gimnazije prikazuje življenje celjske gimnazije od ustanovitve (1808), govori o spremembah, ki so prišle z revolucijo 1848, o dobi absolutizma in ustavnosti, o gospodarskih krizah, ki so odjeknile tudi v šolstvu, o prvi svetovni vojski in slovenski gimnaziji med obema vojskama. Podaja zgodovino šolstva in statistično prikazuje naraščanje in padanje študirajoče mladine, tako Nemcev kot Slovencev. Opisan je pouk posameznih predmetov (za slavista pomemben pouk slovenščine — najprej neobveznega, po letu 1848 za Slovence obveznega predmeta in po letu 1918 učnega jezika; o težavah zaradi pomanjkanja učnega kadra in učbenikov) in boj Celjanov za samostojno slovensko gimnazijo, ki pa so jo dobili šele v Jugoslaviji. Od leta 1895/96 so bile že slovenske paralelke. Prikazano je tudi kulturno in družbeno življenje dijakov, pa tudi njih ideološka usmerjenost. Celjska gimnazija je dala nekaj pomembnih kulturnih in znanstvenih delavcev; nekateri so si pridobili celo svetovni sloves. V obeh vojskah pa je imela zavedno in borbena mladino.

Bruno Hartman je v članku Prvo leto celjske čitalnice opisal prizadevanje Celjanov za celjsko čitalnico; ta pomeni prvo večjo manifestacijo narodnega prebujenja v mestu, ki je proti koncu 19. stoletja postajala središče Štajerske. Celje je sicer pokazalo nekaj preroditeljskega duha v revolucionarnih letih, Bachov absolutizem pa je popolnoma ohromil družbeno življenje. Tako se je prava družbena dejavnost začela po letu 1860. Leta 1861 so obnavljali društva v Sloveniji in tudi Celje je pripravilo čitalnico, ki je imela prvo slovesnost 16. februarja 1862. Hartman je podrobno opisal slovesnosti tako imenovane besede in delo odbora, ki je bil vse leto v strahu za svoj obstoj. Članek je pomemben prispevek k literaturi o prebujenju na Štajerskem.

Janko Orožen je v sestavku Dva Kidriča v Rogaški Slatini pokazal, kako sta bila s tem krajem zvezana dva vidna rojaka, dr. France Kidrič, slovstveni zgodovinar, in njegov sin Boris, revolucionar. Orožen je po zemljiških virih in pripovedovanju ljudi prikazal Kidričev dom, razmere na domu in objavil rodovnik Kidričevih.

Vlado Novak je v nekaj črtah skušal prikazati književno delo Vl. Levstika kot pesnika, esejista, prozaista in prevajalca ter ga tudi vrednotiti. Pripominja, da ob slovenski moderni le preveč pogosto mislimo samo na Ketteja, Murna, Cankarja in Župančiča, treba pa bi bilo med ustvarjalci na prelomu stoletja omeniti še precej imen, med drugimi tudi Vl. Levstika. Članek poudarja, da je Vl. Levstik skušal s svojimi članki in esejmi tedanjim svetovnim tokovom čimbolj odpreti pot v slovenski literaturi. Ocenil je njegovo delo, posebno še prevode, kjer je prišla najbolj do izraza Levstikova živa, dejavna ljubezen do slovenskega jezika. Obris Vlada Novaka je